

РИБАЛКА Г.Д.,

здобувач вищої освіти юридичного
факультету Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

Науковий керівник:

КУЛІНІЧ Ольга,

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

МІЖНАРОДНИЙ ПРИНЦИП ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ЦІЛІСНОСТІ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Для забезпечення суверенітету кожного суб'єкта міжнародного права в міжнародних договорах та національному законодавстві закріплені найголовніші положення щодо реалізації міжнародного принципу територіальної цілісності держави. Суверенітет і територіальна цілісність мають ключове значення для існування будь-якої держави, оскільки становлять основу, без якої вона не може функціонувати. Їх гарантування та забезпечення є одними з основних завдань у галузі забезпечення національної безпеки будь-якої держави [4, с. 7]. Цілісність і недоторканність території будь-якої держави виступають її визначальними юридичними характеристиками і потребують належних гарантій та особливого правового захисту [3, с. 223]. Комплексним дослідженням проблеми територіальної цінності та недоторканності займалися такі вчені, як М. О. Баймуратов, Л. І. Волова, В. А. Карташкін, Т. Л. Сироїд, В. П. Федоров та ін.

Сутністю принципу територіальної цілісності, який одержав своє закріплення в Статуті ООН у 1945 р., є захист території держави від будь-яких посягань. Статут ООН заборонив загрозу силою або її застосування проти територіальної цілісності (недоторканності) та політичної незалежності будь-якої держави [4, с. 7].

Щодо даного принципу, то відповідно до норм міжнародного права виділяють такі покладені на держави зобов'язання: поважати територіальну цілісність кожної держави; стримуватися від будь-яких не сумісних із цілями й принципами Статуту ООН дій, направлених проти територіальної цілісності, політичної незалежності або єдності будь-якої держави-учасниці; утримання від перетворення одна одної в об'єкт воєнної окупації або об'єкт придбання з допомогою сили чи загрози силою. З огляду на вказані зобов'язання можна зробити декілька висновків. Територіальна цілісність є

якісною характеристикою території будь-якої суверенної держави, а точніше сутнісною характеристикою суверенної території. Отже, принцип територіальної цілісності, відповідно до норм міжнародного публічного права, полягає в закріпленні й гарантуванні в міжнародних договорах таких правил міждержавного діалогу, які виключають змогу вчинення будь-яких дій, які прямо чи непрямо можуть порушити територіальну цілісність держави, у розумінні неподільності суші й державних кордонів, надр, повітряного простору, континентального шельфу тощо в межах державного кордону та за його межами в передбачених законом випадках (полярні станції, судна, кораблі, консульства, посольства). Тому нормативноправові акти вищої юридичної сили закріплюють охорону правових відносин, пов'язаних із забезпеченням територіальної цілісності.

Як зазначає Л.І. Волова, дотримання вимоги недоторканності державної території є умовою збереження її цілісності. Різниця полягає в тому, що при порушенні недоторканності території не завжди переслідується мета відторгнути її частину [2, с. 30-31]. Таким чином, цілісність характеризує стан державної території точки зору його просторових параметрів (єдність та неподільність), а недоторканність – стан того самого об'єкта з точки зору зовнішніх умов, відсутності будь-яких посягань, які заподіюють шкоду єдності й неподільності території.

Однак доречно також навести позицію М. О. Баймуратова, який відзначає, що зміст принципу територіальної цілісності держави виходить за межі згаданих заборон. На його думку, мова йде про будь-які дії проти територіальної цілісності або недоторканності. Наприклад, транзит будь-яких транспортних засобів через іноземну територію без дозволу територіального суверена є порушенням не тільки недоторканності кордонів, але й недоторканності державної території, оскільки саме вона використовується для транзиту. Всі природні ресурси є складовими компонентами території держави, тобто якщо недоторканна територія в цілому, недоторканні також її компоненти (природні ресурси в їх природному вигляді). Тому їх видобуток іноземними особами або державами без дозволу територіального суверена також є порушенням територіальної

недоторканності [1, с. 96].

Принцип територіальної цілісності зобов'язує утримуватися від загрози силою або її застосування проти територіальної цілісності держав; не перетворювати територію жодної іншої держави на об'єкт окупації чи привласнення прямо або опосередковано в порушення міжнародного права, а також утримуватися від будь-яких інших дій проти територіальної цілісності держави; не сприяти, не потурати, не визнавати правомірність таких дій.

Отже, захист територіальної цілісності є основним принципом міжнародного права і разом із заборонаю застосування сили є одним із основних спроб Статуту ООН забезпечити міжнародний мир і стабільність. Зміст юридичної концепції значною мірою безперечний, але проблеми

вступають у дію на рівні застосування принципу до конкретних ситуацій. Ми бачили, що поняття територіальної цілісності внутрішньо пов'язане з ідеєю вираження політичної волі на певній території та всередині неї. Таким чином, принцип цілісності державної території має на меті забезпечення нероздільності конститутивного елемента держави, тобто території. Тому що, існування народів і держав неможливо без їх суверенітету.

Список використаних джерел:

1. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право . Харків : Одісей, 2009. 704 с.
2. Волова Л.И. Принцип територіальної цілісності и неприкосновенности в современном международном праве . Издат. Ростовского ун-та, 1981. 192 с.
3. Рубашенко М. А. Співвідношення понять «територіальна цілісність» та «територіальна недоторканність» у кримінальному праві України (ст. 110 КК) *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2014. Вип. 26. С. 223–226.
4. Федоров В. П. Обеспечение суверенитета и территориальной целостности государства В. П. Федоров История государства и права. 2008. № 14. С. 7–9.

РОГОЗНИКОВА Діана,

здобувач вищої освіти юридичного факультету
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

НАЛИВАЙКО Лариса,

доктор юридичних наук,
професор, Заслужений юрист України,
проректор Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, професор кафедри загальноправових дисциплін

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ ТЛУМАЧЕННЯ НОРМ ПРАВА СУДОМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Суд Європейського Союзу – судовий орган унікального міжнародного інтеграційного об'єднання. На відміну від класичних міжнародних судових органів, які мають досить обмежені повноваження стосовно таких суб'єктів, як держави, він впливає і на державчленів, і на приватних осіб, які виступають найголовнішими учасниками європейської інтеграції. Суд ЄС має значний вплив на інституційну структуру ЄС, право ЄС, правове становище особи в ЄС. Своєю практикою Суд ЄС постійно виводить нові принципи, наприклад, такі, як пряма дія права ЄС, примат норм права ЄС над